

KIRÁLY PÉTER

Mathias Pollerman, Esterházy Pál udvari és hadi trombitása

Adalékok a 17. századi főúri mecenatúrához

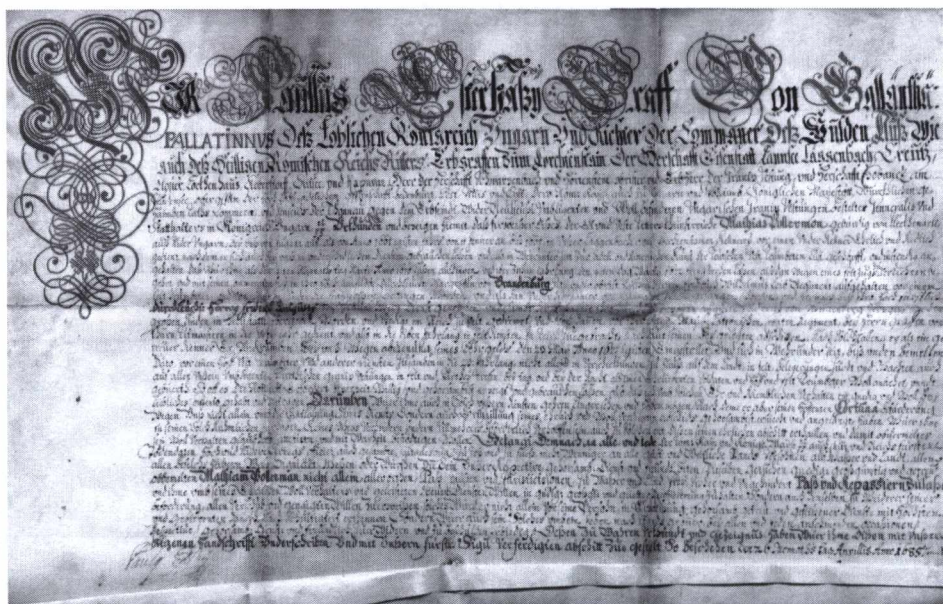
Mathias Pollermant, Esterházy Pál egyik trombitását futólag több zenetörténeti tanulmány is említi.¹ Ezek egyikére, jelen dolgozat szerzőjének 2004-ben közreadott, a 16–17. századi magyarországi udvari trombitásokkal kapcsolatos ismereteket vizsgáló írására² reagált 2012 januárjában az interneten családi adatokat kereső Tibor Pollerman, aki levélben közölte: ő az Esterházy-trombitás Angliában élő egyik leszármazottja. Tájékoztatása szerint családjá őriz három Mathias Pollermannel kapcsolatos egykorú dokumentumot, amelyeket – mint gyorsan kiderült – a szakirodalom eddig még nem ismert. A leszármazottak, Tibor Pollerman és Mezey Tamás tulajdonában van Esterházy Pál 1685-ben kiadott elbocsájtólevele (1. kép), amelynek narrációja nagy vonalakban felvázolja a trombitás addigi életútját, valamint Pollerman egy tanítványának 1685. március 18-án kelt bécsi felszabadítólevele. (2. kép) Ezenkívül rendelkeznek az I. Lipót által 1689-ben Mathias Pollermannak és családjának adományozott nemességet bizonyító díszes nemeslevéllel. (3–4. kép)

A családi okmányokból nyerhető információk a már eddig is rendelkezésre álló forrásadatokkal együtt szerencsés – és alapjában sajnos ritka – módon követhetővé teszik egy 17. századi magyarországi udvari és hadizenesz életútját. Mindemellett más Esterházy-iratokkal együtt felvillantják, hogyan képezte – legkésőbb az 1670-es évektől fogva – Esterházy Pál az udvari zenész alkalmazottjait, miként fejlesztette az udvartartás fontos részét jelentő katonai és udvari zenészüttést.

* Köszönettel tartozom a családi iratok rendelkezésére bocsájtásáért Tibor POLLERMANNnak (Horringer, Suffolk, Anglia) és MEZEY Tamásnak (Budapest); valamint a kollegiális segítségért DOMINKOVITS Péternek (Sopron) és TOMA Katalinnak (Bécs–Budapest).

1 Ld. HÁRICH Jánosnak, CSATKAY Endrének, Harald DREONak és Ulrich TANKnak a tanulmányban hivatkozott munkáit. Nem említi Pollermant HÁRICH János: *Az Esterházyak udvari és tábortrombitásai*. Muzsika, 1 (1929) 6–7. 59–61.

2 KIRÁLY Péter: *Udvari trombitások a 16–17. századi Magyarországon*. Magyar Zene, 42 (2004) 2. 121–148; németül: *Hoftrompeter in Ungarn im 16–17. Jahrhundert*. Studia Musicologica, 46 (2005) 1–2. 1–19.

1. kép

Esterházy Pál elbocsájtólevele Mathias Pollerman számára (h. n. 1685. április 26.)
– magántulajdon

Mathias Pollerman, miként már eddig is tudtuk, Sopronnyékről (Neckenmarktról) származott. A ma Ausztriához tartozó, Soprontól délre található helység az Esterházyak egykori lándzsér-lakompaki (ma Landsee és Lackenbach, Ausztria) uradalmának részét képezte. Az újabb ismeretek nyomán Pollerman születését az 1650-es évek első felére tehetjük. 1685-ben kapott elbocsájtólevele szerint ugyanis már fiatalon („von Jugent auff”) Esterházy Pál szolgálatába szegődött, s 1661. január 11-től egészen 1668-ig Lakompakon és Fraknón szolgált a pincészetben mint „Under Kellner”, továbbá egyéb feladatokat is ellátott.³ Mivel nagy érdeklődést mutatott a német katonai trombitásság iránt, ezért kérte Esterházyt, taníttassa ki trombitásnak.⁴ A főúr eleget téve a kívánságnak 1670. március 4-én leszerződött Daniel Daleini császári „Hoff und Felt Trombeter”-rel, hogy 100 Reichstaler fizetség ellenében két év alatt tanítsa meg Pollermant a „tábori trombitásság

3 Ld. függelék 1.: „bey unß von Jugent auff, als von Anno 1661igisten Jahrs, von ii Jenner an biß 1668, in Unßer Läggenbacher und Forchtenstainer Kellnerey, vor einen Under Kellner Ehrlich und Redlich gedient”.

4 Ld. függelék 1.: „in Wehrunter Zeit zur Adel[sichen] und Ritterlichen Kunst der Teutschen Velt Trumbeten Lust Geschöpfft, und instendig angehalten, daß Wür ihme als den 4:ten Mannaths tag Märty Anno 1670 Laßen aufdingen und iber Zway iahr lang den 4:ten Dag Märty 1672 Freysprechen Laßen”.

2. kép

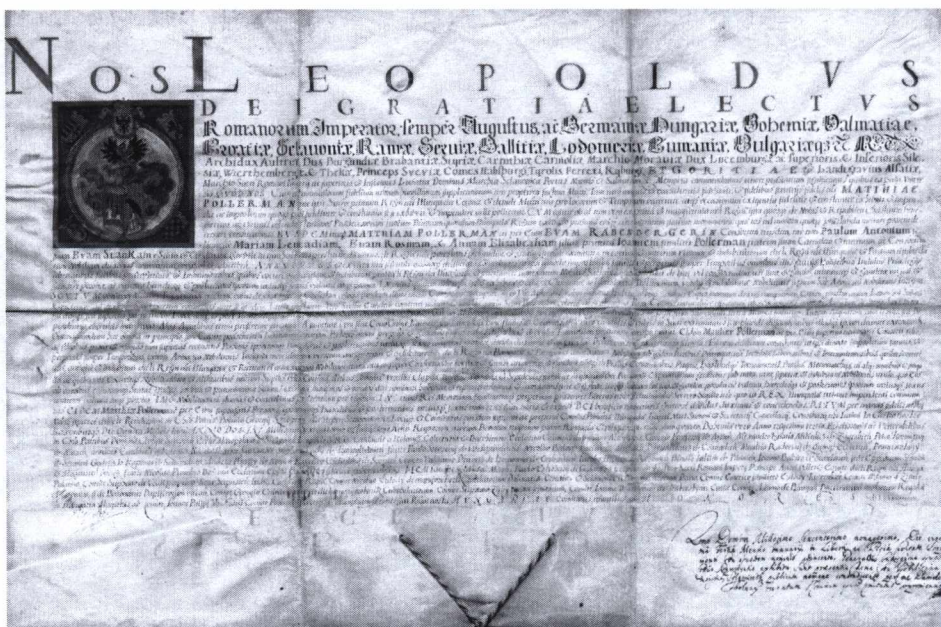
Christian Ferdinand's English trombone player's letter (Vienna, 1685. március 18)

– magántulajdon

nemes és lovagi művészetére”, de úgy, hogy ebbe egyben belefoglaltassék a „nemes és művészetteli urasági udvarhoz tartozó udvari és tábori trombitás-ság” minden tudnivalója is.⁵

Noha nincs forrásunk, de aligha kétséges, hogy Esterházy nem egy teljesen tudatlan ifjút küldött el tanulni. A császári trombitással való kétéves tanulás nyilvánvalóan egy olyan továbbképzés lehetett, ami valamilyen előzményekhez

- 5 HÁRICH János: *Esterházy zenetörténet*. (Gépirat, 1946. OSZK Kézirattár, Quart Hung. 2913) II. füzet 66–67; Adattár, V.: „zu der Edlen und Riterlichen Kunst des Felt Trombeten In bey sein der Edlen und Kunstreichen Hern Hoff und Felt Trombetern auf 2 jahr Lang zu lehren an und auff gedingt”; Daleini (vagy Dalein, Thallein, Dollein stb.) nevű udvari trombitásnak az idevonatkozó szakirodalomban nem találtam nyomát. Nem szerepel ilyen nevű a Lipót-kori udvari emberek (*Die Wiener Hofgesellschaft* ...) internetes adatbázisában sem. Vö. Ludwig RITTER VON KÖCHEL: *Die Kaiserliche Hof-Musikkapelle in Wien von 1543 bis 1867*. Wien, 1869. (Repr. Wiesbaden, 1976); Herwig KNAUS: *Die Musiker im Archivbestand des Kaiserlichen Oberhofmeisteramtes*. I–III. (Österreichische Akademie der Wissenschaften Philosophisch-Historische Klasse, Sitzungsberichte, 254, 259, 264) Wien, 1967, 1968, 1969 (a továbbiakban KNAUS). Uő: *Wiener Hofquartierbücher als biographische Quelle für Musiker des 17. Jahrhunderts*. (Mitteilungen der Kommission für Musikforschung, 16) Wien, 1965. (a továbbiakban KNAUS 1965); *Die Wiener Hofgesellschaft während der Regierungszeit Kaiser Leopolds I. 1657–1705*. <http://www.oesta.gv.at/DocView.axd?CobId=33984>, valamint uo. 33985 és 33986 listák.

3. kép

I. Lipót magyar nemessége emeli Mathias Pollerman és családját (Laxemburg, 1689. június 4.) – magántulajdon

kapcsolódott. Éppen ezért az 1685-ös elbocsájtólevélben olvasható megjegyzés, mi szerint Pollerman „kedvet kapott” a német módra való katonai trombitaművészet iránt,⁶ valószínűleg úgy értelmezendő, hogy már a császári trombitásnál való tanulás előtt is játszott választott hangszerén, és eközben valamiféle zenei ismeretek is elsajátított. Magánszorgalomból, képessége és tehetsége által vezérelve, vagy pedig mások hathatós segítségével képezte-e magát, mindezt nem tudjuk, de nyilvánvaló, hogy 1670-re már kellett valamennyire értenie a trombitához. Így viszont felmerül, hogy vajon a Hárich János által 1669–1671 közötti időszakban Mátyás névvel említett „magyar” trombitás nem éppen a sopronnyéki Mathias Pollerman volt-e.⁷ Erre pedig már csak azért is gondolhatunk, mert az elbocsájtólevél szerint csak 1668-ig volt a pincészetben.

A császári trombitás általi tanítás 1672. március 4-én a szokásos felszabadító vizsgával véget ért. Kismartonba visszatérve Pollerman azonban nem állt rögtön udvari szolgálatba, hanem arra kérte Esterházyt, engedje el egy hadjáratra, amin trombitástársaival együtt részt venne.⁸ A főúr megadta az enge-

6 Ld. függelék 1., valamint 4. j. A német módra való trombitálásra ld. KIRÁLY: i. m. (2. j.) 123. skk.

7 HÁRICH: i. m. (1. j.) 59.

8 Ld. függelék 1.: „den 4:ten Dag Mártý 1672 Freysprechen Laßen, alß dan wegen eines feldzugs zu Verzichten begehrt, und mit seinen Commeraten ...”.

4. kép

Mathias Pollerman címere a nemeslevélén. A 3. kép részlete.

délyt, annak fejében, hogy trombitása egy 1672. május 15-én Kismartonban kiállított reverzálissal kötelezte magát, hogy a még hátralékos 50 fl. tanuló-pénzt a visszatérte után leszolgálja.⁹

A következő évek katonáskodással teltek. Miként az Esterházy elbocsájtólevelében leírtakból kiderül, Pollerman a későbbi szakirodalom által *Niederländischer Krieg* névvel emlegetett háborúskodásban és az abból kikerekedő, úgynevezett *Reichskrieg*ben vett részt.¹⁰ A konfliktus abból adódott, hogy IV. Fülöp spanyol király halála után XIV. Lajos francia uralkodó bejelentette örökösödési igényét a Németalföldre. A király 1667–1668 közötti katonai fellépése európai láncreakciót indukált.

Az 1685-ös Esterházy-féle elbocsájtólevelében olvashatók szerint Pollerman Friedrich Wilhelm brandenburgi uralkodó, a „nagy választófejede-

9 OSzK Acta Musicalia 3967; HÁRICH: i. m. (5. j.) 71–73, Adattár, VIII. Az iratot említi téves márciusi keltezéssel: Josef PRATL – Heribert SCHECK: *Regesten der Esterházyischen Acta Musicalia und Acta Theatralia in Budapest*. Tutzing, 2004. 17. Köszönettel tartozom MIKUSI Baláznak (OSzK, Zeneműtár), aki kérésemre a keltezést ellenőrizte.

10 Az eseményekre ld. pl. *Theatrum Europaeum*. XI. kötet (Frankfurt a. M., 1682); Heinrich Wilhelm ROCHOLL: *Der Grosse Kurfürst von Brandenburg im Elsass, 1674–1675*. Strassburg, 1877; Gustav von KORTZFLEISCH: *Der oberelsässische Winterfeldzug, 1674/75 und das Treffen bei Türkheim*. Strassburg, 1904.

lem” szolgálatába szegődött.¹¹ A korábban francia szövetséges Friedrich Wilhelm 1672. május 6-án átpártolt a hollandokhoz, és a Hollandiához közeli alsórajnai és westfáliai birtokait elfoglaló franciákat megállítandó augusztus-szeptemberben húszezer katonát vezényelt a nyugati birtokai védelmére. Friedrich Wilhelm Európában többfelé toboroztatott, egyebek mellett Bécsben is, hiszen I. Lipót császár a magyar történelemből is jól ismert Raimondo Montecuccolival küldött hadsereget a franciák elleni háborúhoz. Nyilván ez a szituáció teremtette meg a lehetőséget a frissen végzett Esterházy-trombitás számára, hogy társaival a brandenburgi uralkodóhoz szegődjön.

Pollerman elbocsájtólevele azt is megemlíti, hogy francia fogságban volt. Ez azonban már nem az Alsó-Rajnáánál történhetett, ott ugyanis nem került sor összecsapásokra, mi több, 1673. június 16-án Vossemben a brandenburgi fejedelem békét kötött a franciákkal. A trombitás bizonyára a több száz kilométerrel délebbre eső Elzászban esett fogságba. 1674 májusában ugyanis egy a délnémet-pfalzi területek elleni indított újabb francia támadást követően kihirdették a birodalmi háborút, és a brandenburgiak a szövetséges német seregek részeként 1674 augusztusában Strassburghoz vonultak. A kurfürst október 16-án érkezett a városba. A magyarországi trombitást alighanem a december-januári elzászi hadakozások valamelyikén fogták el a franciák. Az egy ideig eldöntetlen kimenetelű csatározást a Turenne marsall által irányított francia erők 1675. január 5-én¹² a Colmar melletti Türkheimnél (ma Turckheim, Franciaország) megvívott ütközetben a saját javukra fordították. A szövetséges császári, lotharingiai és brandenburgi csapatok ekkor érzékeny veszteségeket szenvedtek. Feltehetőleg Pollerman is ekkor került francia kézre. A jelek szerint azonban csak rövid ideig volt hadifogoly, ugyanis a szövetségesek oldalán harcoló spanyolok a franciáktól kiszabadították őt. Mivel a franciák megsegítésére 1674 decemberében Brandenburgra törő svédek támadása miatt Friedrich Wilhelm és a brandenburgi seregek időközben gyorsan elhagyták a nyugati hadszínteret – már közvetlenül a türkheimi csata után távoztak –, ezért a kiszabadult magyarországi trombitás egy időre a württembergi uralkodócsalád mellékágához tartozó Friedrich August herceghez állt.¹³ Ezután pedig, az Esterházy-féle elbocsájtólevél közlése szerint, a császári haderő részeként bevetett Ladron-féle horvát regimentben szolgált két évig Thurn Rittmeister hadseregében. Erre – a szülőföldjére való visszatértéből visszszámolva – 1675 és 1677 eleje között került sor.

11 Ld. függelék 1.

12 Az akkoriban ott még használatos régi naptár szerint: 1674. december 26.

13 Friedrich August württemberg-neuenstadti herceg (Neuenstadt an der Linden) 1674-től braunschweig-lüneburgi szolgálatban Rittmeisterként vett részt a háborúskodásban.

Mathias Pollerman valamikor 1677 tavaszán érkezett vissza Dél-Németországból. Az életútját leíró későbbi elbocsájtólevele azt közli, hogy tanuló-pénze még hátralékos részét leszorgálandó 1677. május 23-án Esterházyhoz állt, aki ez időtől fogva küldöncként, valamint udvari és katonai trombitás-ként alkalmazta. Más forrásokban 1680-tól bukkannak fel adatok róla az Esterházy-udvarból, illetve Kismartonból.¹⁴ Az 1677–1680 közötti hiátust részben talán az magyarázza, hogy Pollerman ekkor szolgálta le a tanítást, s mint fizetést nem kapó, csak ellátásban részesülő alkalmazott nem szerepelt a fizetésijegyzékekben.¹⁵

Ismertek azonban olyan név nélküli Esterházy-forrásadatok is, amelyek feltehetőleg rá is vonatkoztak. Ilyen Esterházy Pál „udvari seregé”-nek 1678-ból fennmaradt lajstroma, amelyben egy dobos és két tárogatósípós mellett „Magyar Trombitások”-ról (négy fő) és „Harom Nemet Trombitas”-ról olvashatunk, vagy az 1683-ban a Bécs irányába nyomuló török hadak ellen felállított Esterházy-bandérium – figyelemre méltó módon nem katonai zenészeket is felsoroló – jegyzéke, amelyben szerepel „Német trombitás nro 4”.¹⁶ Ezek egyike lehetett a Bécsben „német módra” kiképzett Pollerman.

Világot járt trombitása tudását és tapasztalatait Esterházy tanítási megbízás révén is igyekezett hasznosítani. Ez nyilvánvaló abból az oklevélből, amely tanúsítja, hogy 1685. március 18-án Bécsben császári trombitások Pollerman és egy másik (korábbi?) Esterházy-trombitás, Gregor Stolz¹⁷ jelenlétében felszabadították Pollerman tanítványát, a morvaországi Christian Ferdinandus Englischtki, akinek a tanítására az irat tanúsága szerint a nádor adott megbízást.¹⁸ (*ld. a 2. képet*) Mivel közel két évtizeddel később, amikor már Pesten élt, Pollerman ugyancsak tanított, ezért elképzelhető, hogy az 1670–80-as években

- 14 Ulrich TANK: *Studien zur Esterházyischen Hofmusik*. Regensburg, 1981. 45–46, 98–99; 1680. szeptember 4. *Comissió* éves fizetésre, valamint december 15-én Pollerman nyugtázza az éves fizetésének felvételét (OSzK Acta Musicalia 378, 377.) említi: PRATL–SCHECK: i. m. (9. j.) 17. Egy kismartoni keresztelési bejegyzés 1682-ben Pollermant „Soldtrompeter”-nek nevezi. André [Endre] CSATKAI: *Die Beziehungen Gregor Josef Werners, Joseph Haydns und der fürstlichen Musiker zur Eisenstädter Pfarrkirche*. Burgenländische Heimatblätter, 1(1932) 14.
- 15 Ld. pl. Hans Michael PUCHSCHACHERMAYER tanítatási szerződése (1700. szeptember 1.) idevonatkozó passzusát. TANK: i. m. (14. j.) 50.
- 16 MNL OL P 125. Esterházy Pál nádor iratai, 114. köteg 11564. (film 4750); THALY Kálmán: *Az 1683-iki táborozás történetéhez*. A kétszázados évfordulat alkalmából hg. Esterházy Pál nádor kiadatlan kéziratai s levelezései nyomán. Bp., 1883. 34. Mindkét adatra VISKOLCZ Noémi hívta fel a figyelmemet.
- 17 Esterházy trombitásaként adatolt 1679–1683/84 között. Ld. HÁRICH: i. m. (1. j.) 59, 61; HÁRICH: i. m. (5. j.) 70–71. Adattár VII. (OSzK Acta Musicalia 343.); TANK: i. m. (14. j.) 44.
- 18 Ld. függelék 3; Figyelmet érdemel, hogy a felszabadítólevél Pollermannál maradt. Miért nem került a tanítványhoz, erre nincs magyarázatunk. ENGLISCH nevű trombitást TANK: i. m. (14. j.) nem említi, de szerepel 1691-ben az Esterházy-trombitások között egy Karl ENGEL, 1692-ben pedig Richard Engel – az eltérő keresztnév ellenére talán egyazon személy. Kérdés, hogy azonosítható-e ő Pollerman Christian Ferdinand Englischként megnevezett tanítványával?

nemcsak ezt az egyetlen trombitást nevelte Esterházy számára, hanem voltak más kismartoni tanítványai is.

A kismartoni forrásokból tudjuk, hogy a trombitás 1680-ban helyben megnősült,¹⁹ felesége Eva Rabenberger (akkor szokásos német elnevezéssel: Rabenbergerin). 1682. október 1-jén a házaspár Eva Rosina nevű lányát keresztelték, a keresztszülők az Esterházy-zenész Paul Faber és felesége, Rosina voltak.²⁰ Ezek szerint a gyermek édesanyja és keresztanyja után kapta a keresztnéveit. 1684. november 3-án, Kismartonban Maria Elisabeth nevű kislányát keresztelték, s ismét Faberék voltak a keresztszülők.²¹ I. Lipót 1689-ben Pollermannnak adott nemeslevele Eva Rosina mellett említi még a trombitás fiát, Paul Antont, valamint két további leányt is: Maria Leucadiát és Anna Elizabethát. (Az utóbbi talán azonos az 1684-ben született Maria Elisabethtel). A kismartoni anyakönyvekben Pollermannnak még egy leánya szerepel, Anna Maria, akit 1689-ben kereszteltek meg.²² A fiú Paul Anton keresztnéve kapcsán óhatatlanul az Esterházy család ötlik eszünkbe, amelyben mind a Pál, mind az Antal többször is előfordul keresztnévként, gyakran kombinálva is. Feltehető, hogy a fiú keresztapja maga Esterházy Pál volt.

Egy adat ismert arról is, hogy 1684. február 10-én Kismartonban Pollerman „Regni Hungariae Palatini Comitiss Pauli Esterhasy Tubicen” a feleségével, Évával keresztszülő volt.²³

Noha Pollerman láthatóan megtalálta a helyét az Esterházy-udvarban, a keresztelések azt tanúsítják, hogy szoros kapcsolatba került zenésztársaival is, ennek ellenére idővel azzal fordult Esterházyhoz, hogy engedje el a szolgálatából. A főúr eleget téve a kérésnek 1685. április 26-án egy meleg hangú ajánlólevél kíséretében elbocsájtotta trombitását. Míg más ilyenféle dokumentumokban többnyire csak egyszerű formula szerepel, miszerint az illető „hűségesen, szorgalmasan és becsülettel” szolgált,²⁴ addig Pollermané nemcsak részletezően leírja a muzsikusi életútját, de a főúr még arra is utal, hogy a szerencséjében reménykedő és elbocsátását kérő trombitást „mi továbbra is örömmel alkalmaztuk volna”.²⁵ Az iratban 23 évi hűséges szolgálatról olvas-

19 Röviden említi: CSATKAI: i. m. (14. j.) 14.

20 Harald DREO: *Die fürstlich Esterházyische Musikkapelle von ihren Anfängen bis zum Jahre 1766*. In: Beiträge zur Musikgeschichte des 18. Jhs. (Jahrbuch für österreichische Kulturgeschichte, I/2) Eisenstadt, 1971. 87. Dreo nyomán TANK: i. m. (14. j.) 45. Röviden utal a keresztelőre: CSATKAI: i. m. (14. j.) 14.

21 DREO: i. m. (20. j.) 87; Dreo nyomán TANK: i. m. (14. j.) 45., de tévesen Maria Catharina névvel és 1684. nov. 23-i dátummal.

22 DREO: i. m. (20. j.) 87. Dreo nyomán TANK: i. m. (14. j.) 46.

23 DREO: i. m. (20. j.) 87. Dreo nyomán TANK: i. m. (14. j.) 46.

24 Vö. TANK: i. m. (14. j.) 40; HÁRICH: i. m. (5. j.) 63–65; Adattár II.

25 Ld. függelék 1. „Wüer ihme auch in Solch unßern diensten gehren Lenger sehen und haben mögen, Nach deme er aber seinen hoffenten *Fortunä* befürderung Wegen, Uns zu nicht allein

hatunk, de 1661 januárjától 1685 áprilisáig eltelt időszak valójában 24 év volt – igaz, ebbe beékelődött a tanítás két éve, valamint a németországi katonaszkodás miatti öt év, vagyis az összesen hét évet kitevő távollét. Végeredményben tehát Pollerman mintegy 17 évig volt Esterházy szolgálatában.

Hová ment, mit csinált a következő években, nem tudjuk. De a jelek szerint hamarosan visszatért a nádori udvarba. Ulrich Tank nagy áttekintésében 1688–1689-ben ismét a trombitások között adatolja,²⁶ valamint erre az időszakra esik Pollerman egyik kislányának, a már említett Anna Mariának 1689-ben történt kismartoni keresztelése. A keresztapa ezúttal is az Esterházy-zenészek közül került ki „Paul Diack Hoff Musicus” személyében.²⁷

Mindezen túl nagy esemény a trombitás és családja számára, hogy ugyan-ez évben, 1689. június 4-én Laxenburgban kiállított oklevelével I. Lipót magyar nemességre emelte őt és feleségét, Eva Rabenbergert a gyermekeikkel együtt, valamint egyben a testvére, Johannes Pollerman és annak felesége, Stankai Éva is megkapta a nemességet.²⁸ Az osztott címer tetején egy trombitát tartó kéz látható. (*ld. a 4. képet*) A nemességet és az armálist Sopron vármegye közgyűlése 1690. január 23-án ellenszavazat nélkül elfogadta és kihirdette, miként azt az armálisra is rávezették.²⁹

Noha a nemesítésben a nádor közbenjárása gyanítható, Pollerman mégis hamarosan elhagyta Esterházy kismartoni udvarát. Távozásának pontos időpontja ugyan nem ismert, de valószínűleg 1690 eleje körül történhetett – esetleg közvetlenül a nemességének Sopron vármegye közgyűlése által történt elfogadása után. Az Esterházy-udvartartás irataiban 1689 után Pollermannak már nincs nyoma. A trombitás Nyugat-Magyarországról a török uralom alól néhány évvel korábban felszabadult Pestre költözött.

Ez a helyváltoztatás azonban aligha lehetett független Pál hercegtől. Bizonyára a nádorhoz – aki egyben Pest-Pilis-Solt vármegye főispánjai is volt – fűződő jó kapcsolata adja a magyarázatot arra, hogy az egykori Esterházy-trombitás hamarosan köztisztviselő lett: 1695. szeptember 26-án már Pest város tanácstagjaként vett részt a Pest, Káposztásmegyer, Palota, Cinkota,

umb die Entlaßung Seines Diensts, Sondern auch Erthailung seines ehrlich vnd Woll verdienten abschieds gehorsambist, ersuecht und angelangt”.

26 TANK: i. m. (14. j.) 99.

27 DREO: i. m. (20. j.) 87. Dreó nyomán TANK: i. m. (14. j.) 46.

28 Ld. függelék 2.

29 Ld. függelék 2; Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára, IV. A. 1.a., *Sopron vármegye nemesi közgyűlésének jegyzőkönyvei, 1690–1700*, 16.: „Publicatae sunt Armales Mathiae Pollerman, quibus Sua M[a]i[as]tas Sac[r]iss[im]a eundem, ac etiam Evam Rabenbergenn Consortem, Autonium Paulu[m] filiu[m], ac Mariam Leucadium, Evam Rosinam, et Annam Elisabetham Filias, nec non Joannem Pollerman fratrem ejusdem, ac consortem illius Evam Stankain, in Numerum veror[um] Nobili[um] sublicavit, nomine cotradicente.” Az adatot kérésemre DOMINKOVITS Péter kereste ki. Segítségét ezúton is köszönöm.

Szentmihály, Szentlőrinc, Gubacs és Keresztúr közötti határok kijelölésében.³⁰ 1702. augusztus 15-én pedig mint „Mathias Pollermann Raths bürger, und gespanschaftts geschwornen” írt Pestről Esterházynak.³¹ Mindez felveti a kérdést, hogy vajon nem Esterházy Pál révén lett belőle tanácsstag és vármegyei esküdt? Esterházy jelen volt a töröktől felszabadított megye 1689. május 18-án Budán tartott gyűlésén, s feltehetően ekkor vele volt Pollerman is. Talán ezzel az eseménnyel és a budai tartózkodással függ össze, hogy a trombitás hamarosan Pestre költözött.

Mathias Pollerman 1696-ban már megtalálható a pesti háztulajdonosok sorában. A plébániatemplom (belvárosi templom) közelében, a *Leopoldgasse*, valamint a *Bayerische Gasse* és *Franciscanergasse* által határolt telken volt egy emeletes kőháza, amit azonban nem ő építtetett, hiszen már 1688-ban is kőházként szerepel egy akkori felmérésen.³² Az épület a mai Váci utca – Március 15. tér – Irányi utca által határolt szakaszon volt, a tér felé eső sarkon a később úgynevezett „Zsolnay-ház” helyén.

Pollerman pesti tevékenységéről alig tudunk valamit. Annak nincs nyoma, hogy városi zenész, toronyzenész lett volna.³³ Kétségtelen viszont, hogy foglalkozott tanítással, s az is világos, hogy kapcsolata nem szakadt meg korábbi pártfogójával. Amikor arról értesítették, hogy Esterházynak szüksége lenne trombitásra, azonnal felajánlotta két Morvaországból származó tanulóját. 1702. augusztus 15-én írt levelében olvasható közlése szerint ezeknek ugyan még meg kellene tanulniuk a trombitaszignálokat, de trombita clarinót már jól fújnak, miként a vadászkurthöz és hegedűhöz is értenek. Ezenkívül harsonán is szívesen gyakorolnának, csak éppen azzal ő nem rendelkezik.³⁴ Kétségtelen tehát, hogy a felkínált tanítványok nemcsak egysze-

30 BELITZKY János: *Száz év a pesti határ életéből – 1663 tájától 1756 tájáig*. In: Tanulmányok Budapest Múltjából, 4 (1936) 112.

31 Ld. 34. j.

32 NAGY Lajos: *Pest város XVII. század végi topográfiájának forrásai*. In: Tanulmányok Budapest Múltjából, 14 (1961) 187–188.

33 Nem említi D’Isoz Kálmán: *Pest-Buda zenei művelődése (1686–1873)*. I. Bp., 1926; RENNERNÉ VÁRHIDI Klára levélbeli közlése (2003) szerint a pesti belvárosi főplébániatemplom 18. századi zenei életével kapcsolatos zenetörténeti forráskutatásai során (ld. 37. j.) ő sem találkozott Mathias Polleman névvel.

34 MNL OL P 125. Esterházy Pál nádor levelezése № 3565: „noch ainen ander[en] Tromppetter, zwey gutte Lehr Jung bekhum[en], und verwihen[en] 13ten augusti zur khunst auffgedingt habe [...] ist mier auch [...] benachrichtiget word[en], das Ihro Durchl[aucht] solche vonnöth[en] hetten, welche ich also gern zu dero Dinst[en] applicir[en] wolte, sobald sie nur die Ferldstukh[e] erlern[en]. Den in den Clarin Trompett[en], Walthorn, geig[en] werd[en] selbe wolbestehen, selbe meht[en] auch geh[en] auf die Posaun Exercieren [kihúzza: sein], alhier nur aber dergleich nit habe. Sie können aber kein ander[e] sprach alß Morävisch, undt lateinisch gar weniglich, undt teitsch, werdens aber wohl lehren.”; HÁRICH: i. m. (5. j.) 73–75. Adattár IX. Hárich átírása azonban helyenként hibás, és téves az általa a szövegbe beleolvasott magyar nyelvtudás.

rű szignálfúvó katona-örtrombitás feladatra voltak képesek, hanem többféle hangszerhez értő muzikusokként alkalmazhatták őket az udvari zenészegettesben – mintként a korabeli udvari trombitások közül jó néhányat, s feltehetően Pollermant is.³⁵

Mathias Pollerman halálának időpontja egyelőre tisztázatlan. Amennyiben mégiscsak pesti városi toronyzenészként alkalmazták volna, akkor elhunytát 1718 tájára tehetnénk. Ugyanis 1718. szeptember 9-től Johann Georg Borse (Borsee, Borsche) a pesti Thürmermeister.³⁶

Pesti iratokból megismerhetők az egykori Esterházy-trombitás további lezármazottjai. A városi jegyzőkönyv 1719 és 1721 között említi Johann Georg Pollermann discantistát,³⁷ aki Mathias Pollerman fia lehetett. Feltehetően ugyanez a Johann Georg Pollerman volt az a Pollerman Györgyként megnevezett személy, akinek János és György nevű fiai kérésére 1736. július 18–19-én, majd 30-án Wellezon János pesti plébános igazolta, hogy ők lezármazottai az I. Lipót királytól nemességet kapott Mathias Pollermannnak.³⁸

Egy további feltételezhető Pollerman fiú, a Pestről származó Matthias Pollerman mészáros 1718-ban adatolt a nem sokkal korábban a török uralom alól felszabadult és 1716-ban garnizonná kiépített Temesvár új telepesei között.³⁹

*

Mai forrásismereteink alapján úgy tűnik, hogy Esterházy Pál az 1670-es évektől fogva fokozódó figyelmet fordított a növekvő rangja és szaporodó címei által is megkövetelt udvari reprezentációra, és annak fontos elemére, a rezidenciális zenészegettesre. Míg presztízstárgyat máshonnan szerzett be, a megfelelő színvonalú együttest viszont a jelek szerint igyekezett a helyiek, illetve a tágabb régióból származó (cseh-morva, sziléziai és főként osztrák) muzikusok alkalmazásával megoldani. Jó néhány dokumentum marad ránk zenésznek alkalmas fiatalok saját erőből való képzéséről, a helyben, illetve külföldön (elsősorban Bécsben, de néha másutt, Dél-Németországban) történt tanítatásokról, valamint a tanulók bécsi vizsgáztatásáról.⁴⁰ A forrásadatok tanúsága szerint az ilyesmi Esterházy életének utolsó bő

35 Vö. KIRÁLY: i. m. (2. j.) 121–136.

36 D'ISOZ: i. m. (33. j.) 56.

37 RENNERNÉ VÁRHIDI Klára: *A pesti belvárosi főplébániatemplom zenei élete a 18. században*. Zenetudományi Dolgozatok, 1992–94. 28; németül: *Das Musikleben einiger bedeutender Kirchen im Pest-Buda de 18. Jahrhunderts*. Studia Musicologia, 39 (1998).

38 BOROSY András: *Pest–Pilis–Solt Kiskun vármegye közgyűlési jegyzőkönyveinek regesztái 1712–1740*. Bp., 1995. (A 16–18. századi vármegyei jegyzőkönyvek regesztái. CD. Bp., 2009. № 34462.)

39 Tibor Pollerman közlése.

40 HÁRICH: i. m. (5. j.) 66–71, 21–22, 91–93; TANK: i. m. (14. j.) 49–50, 53.

négyszázötven évében rendszeres lehetett. A ma ismert emlékek – a híres zeneszerzővel, Johann Joseph Fuxszal 1702-ben megkötött, két kasztrált énekesfiú bécsi tanítását eredményező szerződés kivételével – mind trombitásokról szólnak.⁴¹ A Sopron környéki Pollerman bécsi taníttatása és vizsgáztatása tehát nem jelentett egyedi esetet, hanem megfelel az Esterházy-udvar akkori gyakorlatának.

A saját alkalmazottak helyi vagy külföldi taníttatása – még ha Esterházy nem is stilizálható anakronisztikusan olyanféle hazafias cselekedetekre buzduló főnemessé, mint amilyen a 19. század számos arisztokratája volt –, kétségtávol felfogható mecenatúraként és kultúrapártolásként, mert nyilvánvaló, hogy a külföldön való taníttatás révén, és ugyanígy a külföldön leteendő vizsgák követelményeihez, vagyis a másutt szokásoshoz igazodó helybeli tanítással európai zenei tudást és technikákat ültetett át a főúr a szülőföldjére. Ily módon rezidenciális zenéjének színvonalát emelte, és emiatt Esterházy végső soron tehát joggal értékelhető – valós szándékaitól és esetleges elképzeléseitől függetlenül is – a regionális kultúra pártolójaként és fejlesztőjeként. Minderre Pollerman élettörténete kiváló példa, hiszen a Sopron-vidéki fiatalember előbb bécsi trombitásképzésekor, majd Európa távoli tájain katonáskodva sok mindent látott, hallott, amit tapasztalt trombitás-muzsikusként Kismartonban kollégáinak, illetve kismartoni és pesti tanítványainak továbbadott. Kétségtelen: Pollerman külföldön szerzett ismeretei helyben is, és a tágabb régióban is kamatoztak.

A helyiekre támaszkodó udvari zeneéletnek van azonban egy praktikus magyarázata is, ami alighanem jobban hatott Esterházyra vagy más akkori magyar főurakra, mint az utókor által előszeretettel hangsúlyozott kultúrapártolás: a helybeliek inkább megmaradtak a főúr saját udvarában, mint a máshonnan felfogadottak, akiket csak a szokásos éves szerződés kötött. Az erdélyi fejedelmi udvarokról, valamint a hazai arisztokráciáról fennmaradt források azt mutatják, hogy a kívülről jöttek között nagy volt a fluktuáció: gyakori, hogy a leszerződött év leteltével a zenészek eltávoztak.⁴² Mindezen túl a máshonnan jötteknek a kialakult szerződésnek megfelelő „rendes” készpénz és természetbeli fizetést kellett adni, míg a saját emberek legalább is részben javadalmazhatók voltak egyéb módon is, mint például adómentesítéssel vagy más adománnyal.

A Pollerman által a német hadjárat előtt aláírt kötelezvényből, valamint egy másik Esterházy-trombitás, Hans Michael Puechschachermayr szerződéséből⁴³ kiderül, hogy a főúr a zenészek taníttatási költségeit csak megelőlegez-

41 TANK: i. m. (14. j.) 59, 64–65.

42 KIRÁLY Péter: *A magyarországi főnemesség 17. századi zeneélete. Vázlatos áttekintés néhány főúri család forrásai alapján.* In: *Idővel paloták*, 435.

43 TANK: i. m. (14. j.) 50.

te. A kiadásokat utóbb le kellett szolgálni. Pollerman azonban Bécsből visszatérve csupán 50 forintról adott reverzálist, noha a taníttatása 100 rajnai tallérba került. Kérdés, hogy a különbözetet már előre megszolgált-e, vagy pedig a tandíj egy részét Esterházy esetleg elengedte neki? Ezt nem tudjuk. A trombitás életútja azt azonban mindenesetre jól mutatja, hogy a megelőlegezett tandíj leszolgáltatásán túl további helyhezkötésről nem beszélhetünk. Mi több, mint láttuk, noha Esterházy szerette volna megtartani a saját neveltetésű és neki láthatóan kedves emberét, de mint 1685-ben kiadott elbocsájtólevele mutatja, mégsem akadályozta, hogy zenésze másutt keresse a szerencsáját, sőt még meleg hangú díszes ajánlólevéllel egyengette is az útját.

Az arisztokrata és trombitása kapcsolatának figyelemreméltó további eleme éppen az, amit az 1685-ös elbocsájtólevél többször is szóba hoz, hogy bizonyos dolgok Pollerman kívánságára történtek: mind a trombitásnak való kitaníttatása, mind az, hogy Esterházy elengedte külföldre, miként az is, hogy 1685-ben kívánságának megfelelően elbocsájtotta. Úgy látszik tehát, Esterházy készségesen segítette némelyik zenészének a boldogulását, s ez annál inkább valószínű, hiszen Pollerman nemesítésében is éppúgy Esterházy keze gyanítható, amint a pesti tanácsosság és a vármegyei esküdtség mögött. Végző soron a dokumentumokból kirajzolódó Pollerman-életút nyomán Esterházy Pál alapjában humánus személyiségének képe bontakozik ki, aki alkalmazottjairól gondoskodott, azokat meghallgatta, és kívánságaiknak igyekezett eleget tenni.

Visszatérve a helyiek, illetve a tágabb régióból származó zenészek taníttatására és alkalmazására, ennek van még egy szembetűnő – és az Esterházy-zeneélet értékelése, sőt talán az egész Esterházy-portré szempontjából lényeges –, további aspektusa. Megfigyelhető ugyanis, hogy noha Esterházy Pál olyan magyar arisztokrata volt, aki fiatal korától fogva számos alkalommal megfordult a császári és királyi udvarban, jelen volt sok olyan ünnepélyes eseményen, ahol a legjobb szerzők által komponált nagyszabású zenés művek hangzottak el (koronázási misék és egyéb uralkodó köszöntő kompozíciók, udvari operák, balettek, stb.), miként Esterházy nyilván bőven hallott mindenféle hétköznapi zenét is (asztali muzsikát, tánczenét), tehát végül is sok-sok személyes ismerete volt a korának egyik legfontosabb zenei központjából, ennek ellenére a saját udvarában alig látjuk hatását az uralkodói udvar zeneéletének. Az 1721-es nagy inventálás során számbavett kották között ugyan jelentős számban szerepelnek bécsi udvari szerzők művei,⁴⁴ de a zenészek vonatkozásában a bécsi zeneélet befolyásának már jószerével alig van nyoma. Hiába keresünk az 1681-ben nádorrá választott és hat év múlva, 1687-ben birodalmi hercegi rangra jutott Eszterházy-nál jelesebb/nevesebb

44 HÁRICH János: *Inventare der Esterházy-Hofmusikkapelle in Eisenstadt*. In: Haydn Jahrbuch, IX. Wien, 1975. 13–21; TANK: i. m. (14. j.) 83–91.

muzsikusokat. Az 1711-től alkalmazott Ferdinand Lindt hegedűs kivételével, aki rövid ideig a bécsi *Hofkapellében* működött, más egykori bécsi udvari zenésztől nem tudni. Noha a 17. században a bécsi udvart az itáliai muzikusok dominanciája jellemezte, Esterházy szolgálatában viszont ismereteink szerint nem voltak olaszok. Azt, hogy ennek az élvonaltól való szembetűnő elmaradásnak gazdasági oka volt-e, vagy pedig a személyes preferencia hiánya, egy afféle „jó az úgy is” attitűd – nem világos.⁴⁵ Tény azonban, hogy az alapján, amit ma tudunk, abból Esterházy Pál helyi és regionális zenészekre támaszkodó udvarának valamiféle közepszerűsége és provincialitása rajzolódik ki. Esterházynak, a birodalmi hercegnek még élete végén sem volt olyan rangú és kvalitású zenészekből álló együttese, ami egy hercegi udvartartásnak a díszére válhatna.

Függelék

Mathias Pollermanra vonatkozó dokumentumok családi magántulajdonban

1.

Wir Paullus Esterhäßy Graff Von Gällänthä

PALLATINNUS deß Löblichen Königreich Ungarn Und Richter der Commäner[,] Deß Gulden Fluß[,] wie auch deß heiligen Römischen Reichs Ritters, Erbgraffen zum Forchtenstain, der Herschafft Eisenstatt, Lannsee, Läggenbach, Creutz, Closter Lockhenhaus, Koberstorff, Kitsee, und Kapuvar [...] etc. **Urkhunden** und bezeigen hiemit, daß firweißer dißes, der Edl und Veste Ritterskhunst reiche **Mathias Pollermon** [!] gebüridig von Neckhemarkt, auß Nider Ungarn, beÿ unß von Jugent auff, als von Anno 1661igisten Jahrs, von 11 Jenner an biß 1668, in Unßer Läggenbacher und Forchtenstainer Kellnereÿ, vor einen Under Kellner Ehrlich und Redlich gedient nach dem er sich auch beÿ unß in underschidlichen diensten gebrauchen laßen und also in Wehrunter Zeit zur Adel[ichen] und Ritterlichen Kunst der Teutschen Velt Trumbeten Lust Geschöpfft, und instendig angehalten, daß Wür ihme als den 4:ten Manaths tag Märtÿ Anno 1670 Laßen aufdingen und iber Zwaÿ iahr lang den 4:ten Dag Märtÿ 1672 Freysprechen Laßen, alß dan wegen eines feltzugs zu Verzichten begehrt, und mit seinen Commeraten sich in ihro hoch Churfürstl[ichen] Durchleucht: Margraffen von **Brandenburg** Tit[ular] und obrist Lysßau Prinz Fridrich Wilhelmus Leib Regiment aufgehalten vor einem felt Trumbeter, und von dannen Under die franzosßzen gefangen worden, und

45 Attitűdbeli párhuzamok sejlenek fel Esterházy képgyűjteményével. Ld. Buzási Enikő tanulmányát ebben a kötetben.

als dan Under die Spanier von Franzosen Weckh Gefangen worden, und hernach bey ihro hoch Fürstlich **Durchleucht: Herzog Fridrich Augusty** von Braunschweig Dienst genomben, und Sambt der Compagnie ihro durchl[eucht] Herzogen auguste friderich von Württemberg Herzog von den großen Linden in Neustättl Iberggeben Worden, und Stedigs im Reich zu Velt gediennet, Und von dan[n]en, vor ihro Kays[erlichen] May[estät] Latronischen⁴⁶ Croaten Regiment, bey herrn graffen von Thurn Ritmaistern in die Zwey iahr gedient, und also in die Siben jahrlang in feltdiensten In Reich Zuegebracht. Nach Laut seinen beygelegten abschitten, Nach Solche[n] allen, er als ein getreuer dienner Er Widerumben Bey unß Wegen abdienung seines Lehrgelds Den 23 May Anno 1677igisten Eingestellet. Und sich in Wehrunder Zeit, Biß unden bemelten Däto, vor einen Hoff Velt Trumbeter Und anderer diensten Zusamben in die 23 Jahr lang, nicht allein in Verschickungen, Zu Hauß, auf dem Landt, in Felt, Belegungen Zucht und Wachten, auch auf allen Unßern UmbLigenten Turckhischen graniz Vestungen, in Felt und Parthey treffen, Bey tag und Bey der Nacht, als einen Ehrliebenten Soldaten, und Hoff und Felt Trumbeter Woll anstehet, unndt gebüerth, So oft es die Notturfft Erfordert, Jezerzeit, Willig und gehorsambist Erzeigt und gebrauchen Lasßen, also daß ich Umb Solchen Ehr und Riemblichen Verhalten ein gnedig und Woll Beliebliches Condenio gehabt und getragen. **Darumben** Wüer ihme auch in Solch unßern diensten gehren Lenger sehen und haben mögen, Nach deme er aber seinen hoffenten **Fortunä** befürderung Wegen, Unsz nicht allein umb die Entlaßung Seines Diensts, Sondern auch Erthaillung seines ehrlich vnd Woll verdienten abschids gehorsambist, ersuecht und angelangt, haben Wüer ihme in seinen Solch Rühmlichen fürhaben, Keines Wegs Verhindern sondern Villmehrers beförderlich Verholfen sein, auch zu Solchen ent dißen seinen ehrlichen abschitt erthaillen, und damit obuermeltes sein Woll Verhalten glaubhafft attestiern, und mit Warheit bestödtigen Wollen, **Belangt Demnach an alle, und iede der Röm[ischen] Kay[serlichen] und Königl[ichen] May[estät]** etc. etc. auch Chur und Reichs fürsten Podendaten, hoch und Nidere Kriegs officier auch gesambte Saltadesqua zu Roß und zu fueß, nicht Wenniger an alle geist[liche] und Weltliche Stands Persohnen, auf Wasßer und Landt, allen allen befehls habern, Waß Dignidet, Weßen, oder Würthen die Sein Unßer Respective, gehorsamb[e] Dienst und freundl[iche] Biten, Dieselben geruehen gnedig: großgünstig und getrew obbemelten **Matthiam Pollerman nich allein** aller orthen, Paß, Claußen und Juristictionen, zu Wasser und Land, frey, Sicher und Ungehindert **Paß und Repassiern Zulaße** und ihme umb seines Ehrlichen Woll Verhaltens: und geleisteten dreuen Diensten Willen in gn[ä]dig: großg[ünstig] und guetter Recomdierung zu halten[,] Sondern auch denselben zu Weiderer senier Beförderung, allen Verschub und genaigten Willen Zu erweißen, sol-

46 „Ladronisch“ = Girolamo Lodron gróf.

ches Würd er nicht allein Vor seine Persohn, in Erweißung gehorsamb, getreu und gefleißener Dienste mit höchsten und gebierenten danckh Nach Schultigkeit erkhennen Sondern Wüer auch sein Solches umb ein Jeden nach Stands gebüer, beÿ allen und jeden anschinenden occaßionen /: Respective /: gehorsamb: Dienst: und freundlich Zu er Widern und Zu beschulden Erbiedig /: **Deßen zu Wahren Urkhundt und gezeugnis haben Wüer ihm Dißen mit Unßer Aigenen Handschrift Underscriben Und mit Unßern Fürst-[ichen] Sigil Verferdigten abschitt Zue gestelt So beschehen** den 26 Monathstag Aprillis Anno 1685

Paulus Esterházy

Mpp

2.

1689. június 4, Laxenburg

„Nos Leopoldus dei gratia electus Romanorum Imperator [...] ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae [...] etc Rex [...] Quod nos cum ad nonnullorum fidelium nostrorum humillimam supplicationem nostrae propterea factam maiestati, tum vero attentis et consideratis fidelitate et fidelibus serviciis fidelis nostri Matthiae Pollerman quae ipse sacrae primum regni nostri Hungariae coronae, et deinde maiestati nostrae pro locorum et temporum varietate atque occasionum exigentia fideliter et constanter exhibuit et impendit ac imposterum quoque priori fidelitate et constantiae se se exhibere et impendere velle pollicetur. [...] eundem itaque Matthiam Pollerman ac per eum Evam Rabenbergerin consortem eiusdem, necnon Paulum Antonium filium, ac Mariam Leucadiam, Evam Rosinam, et Annam Elizabetham filias, praeterea Ioannem similiter Pollerman fratrem suum carnalem et uterinum, ac consortem suam Evam Stankain [...] dicti regni nostri Hungariae et partium ei subiectarum nobilium duximus annumerari, cooptari et adscriberi. [...] in castro nostro Laxenburgis, die quarte mensis Junij anno domini millesimo sexcentesimo octuagesimo nono”

Megjegyzés alul jobbra:

„Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Nonagesimo, Die vigesima Tertia Mensis Januarii, in Libera ac Regia Civitate Soproniensi Comitatu ejusdem Nominis adjacente Generali Congregatione ejusdem Comitatus Soproniensis exhibita sunt praesentia Arma, seu Nobilitaria Insignia solemniterque publicata, nemine contradicente per me Daniele Tholnay juratum Notarium ejusdem Comitatus Soproniensis m.p.”

3.

„Wir N[amhafte ?] vnd zu Ends Vnderscribne der Adel[igen] vnd Ritter[lichen] Kunst, als Kay[serliche] Wie auch Fürstl[ich] Pällätinische Hoff vnd Feldt Trumbeter von Wienn auß Oesterreich Bekhennen hier mit, Neben andern Mehrern beÿ geweßenen feld Trumbetern, daß nach dem [...] Paulus Esterhasÿ [...] Einen Lehr Jungen, mit namben Christian Ferdinandus Englisch vonn Meititschein, aus Mährn gebürtig, die adelig vndt Teutsche Kunst, d[es]z feldt Trumbeten lehrnen lasßen, vndt ist Selbiger Herrn Mathias Pollerman, alß fürstlichen Pällätinischen, Hof vnd feldt Trumbeter in die Lehr gnedig anuerthraudt [...] vorernanten Christian Ferdinandus Englisch amwesßenter Edlen, vnd Riter[lichen] Kunstreichen Kaysl[ichen] vnd fürstlichen Hof vndf Feldt Trumbetern, wie auch mehrer beÿ wesßenten feldt Trumbetern zur Proba Vergestellt, wie er dann dermasßen, in seinen Velt Stuckhen, bestanden, da[s]z er von allen, vor ainen dinglichen Trumbeter bekhandt vndt durch Herrn Mathias Pollerman Fürstl[ichen] Pällätinischen, Hoff vndt feldt Trompeter, freÿ gesprochen worden. [...] in Kay[serlicher] Residenz Statt Wienn d[en] Achzenten⁴⁷ Monaths Tag März Anno 1685“

Mathiaß Pollerman⁴⁸

Palläth[inischer] Hoff und felt trompeter

Gregori Stolz⁴⁹

felt Trompeter (5. kép)

Johann Franz Frankh⁵⁰

Kay[serlicher] ober[ste] Hoff vndt feldt trompeter

Marx Khampfhl⁵¹

Kay[serlicher] musical[ische] hoff v[nd] Veldt trompeter

Johannes Kostenwein⁵²

Kay[serlicher] Hoff vnd feldt trompeter

47 A nap átjavítva.

48 A nevek alatt vörös viaszpecsétek. Pollerman pecsétjén a sisak alatti címerpajzs ábrája nem határozható meg.

49 Ld. 17. j.

50 KNAUS 1965: i. m. (5. j.) 199. № 110; KNAUS: i. m. (5. j.) II. 60. skk., 149.

51 KÖCHEL: i. m. (5. j.) № 797.; Marx KHÄMPFL; KNAUS: i. m. (5. j.) II. 24. skk., 25, 35, 79. skk., 168. III. 79. skk., 105.

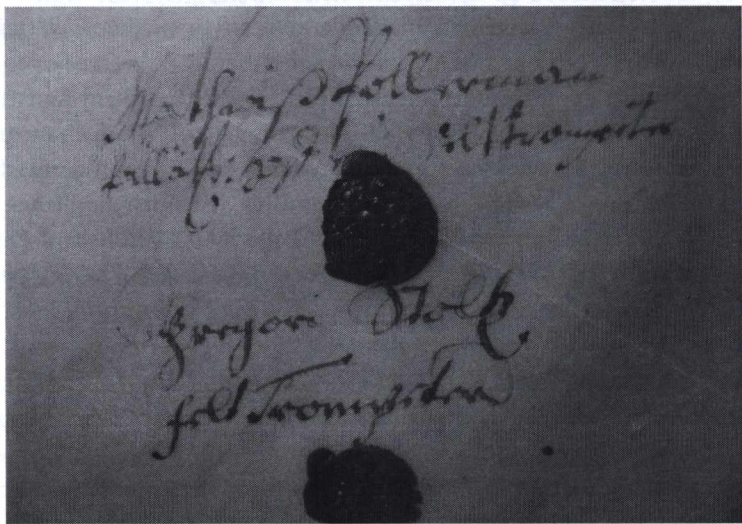
52 Johann/Johannes KOSTENWEIN (Khostenwein) trombitást Köchel és Knaus nem említi, szerepel viszont a Lipót-kori udvartartás internetes adatbázisaiban: Hofstatt, Hofzahl-amsbücher, Totenbeschauptokolle. Ld. 5. j.

Adam Heinrich Lenkh

Kaÿ[serlicher] Hoff vnd feldt trompeter

Johann Grienauer⁵³

kaÿ[serlicher] Hoff Music[us] felt trompetter”

5. kép

Mathias Pollerman és Gregor Stoltz aláírása.

Bécs, 1685. március 18.

A tanulmány az OTKA K116154 számú kutatási program támogatásával készült.

53 KNAUS: i. m. (5. j.) № 801.: Johann GRÜNAUER; KNAUS: i. m. (5. j.) II. 102. III. 26, 40, 45, 74, 79. skk., 105. skk., 129. skk., 134, 143 skk.: Johann Grünauer (Griener).